

לפרק ט.

תלמיד: השם איש בושת ומפיבושת דומים. שניהם מסתיימים במילה "בושת".

המחנך: זו הערה יפה. כדאי היה לשאול שאלה זו בזמן שלמדנו בפעם הראשונה על מפיבושת. האם זוכרים אתם?

תלמיד: בפרק שמסופר על הריגת איש בושת (ד, ד).

המחנך: בספר דברי הימים נקראים שניהם, איש בושת בן שאול ומפיבושת בן יונתן, בשמות אחרים. בזמן שנולדו קראו להם בשמות הרומזים על גדולה וכבוד. איש בושת נקרא אשבעל ובן יונתן בשם מריב בעל. אולם לאחר מה שקרה לשאול ובניו שינו את שמותיהם. הם הוסיפו לשמם את הסיוס "בושת", מצער, ואולי גם כדי לכפר על עצמם, כי פחדו מאד שמא תפגע מידת הדין גם בהם.

לפרק י.

תלמיד: האם לא ראה דוד את הנולד בשלחו לנחם את מלך עמון. האם לא ידע כי לא יאמינו לו, לאחר שנהג בצורה כל כך קשה עם המואבים, קרובי העמונים?

המחנך: זו שאלה טובה. אבל דוד כנראה חשב שהעמונים יודעים למה נהג אתם דוד ככה. הלא לא לכל העמים שכבש עשה כן. לא נזכר שנהג בקושי עם הפלשתים או הארמים או האדומים. רק עם המואבים נהג כן, מפני שהתנהגו באכזריות עם משפחתו והוא ידע שהם מצפים להרע לישראל.

חנן שעשה חסד עם אביו לא היה צריך לחשוש. כפי הנראה הוא מעצמו לא היה עושה מה שעשה. שרי עמון הם שהניעוהו לכך. בכל אופן לא פגע בגוף האנשים. הוא רק ביישם. הוא עצמו התחרט לאחר מכן על מה שעשה ונתגייר, דוד מינה אותו לשליט על בני עמון בשמו. בפרק זה מסתיימים המאורעות המלכותיים העיקריים של דוד. להלן פרקים הדנים בענינים אישיים של בית המלכות, במרידות ובפורעניות, ומסתיימים בקנין הר המוריה.

פרק יא.

אמו של שלמה המלך (פסוקים א-ו)

המחנך: כבר הזכרנו לפני כן שהאשה שילדה לדוד את יורשו, את שלמה המלך שהיה החכם מכל האדם ובימיו היתה התקופה הגדולה ביותר בתולדות ישראל, נישאה לדוד רק בימיו המאוחרים. בגמרא נאמר ששלמה היה במות דוד רק בן שתים עשרה. הוא לא היה הבן

הראשון של בת שבע. נמצא שדוד נשא את בת שבע בהיותו בן חמישים וחמש או קצת פחות מזה. דוד חי שבעים שנה. שלמה נולד בהיותו בן חמישים ושמונה.

תלמיד: למה המחנך מדבר על נישואי בת שבע לדוד. הלא הוא לקחה סתם, בלי רצונה. הלא היא היתה נשואה לאוריה.

המחנך: אל תמהר. נגיע גם לזה. לא במקרה התחלתי בצורה זו. רבים טועים בפרשה זו. אני כבר אמרתי לכם שאני מלמד לפי הגמרא. אם תשימו לב יפה ובזהירות בעניין מרגיז זה, תראו שהוא לא נראה כמו שנראה לקוראים אותו בראשונה. האם כבר קראתם פרק זה.

תלמידים רבים: קראנו הכל. ידענו על זאת גם לפני כן מכל מיני ספרים.

המחנך: זה לא כל כך טוב. לאחר שמקבלים רושם לא נכון בפרשה זו קשה לעקרו. אנחנו לא נתעלם משום דבר. אבל היו סבלנים.

אני התחלתי לדבר על אמו של שלמה, בת שבע. בכוונה לא קראתי אותה על שם דוד אלא על שם שלמה.

אולי מישהו מכם ינחש את כוונתי בזה?

תלמיד: אילו לא נשא אותה דוד, לא היה נולד שלמה.

המחנך: נכון מאד. הגמרא אומרת שראויה היתה בת שבע לדוד מתחילה, אלא שאירע שנישאה לאוריה, אבל היתה צריכה לחזור אליו.

תלמיד: הלא אומרים שעוד לפני שאדם נולד קובעים בשמים מי היא בת זוגו.

המחנך: נכון. הגמרא אומרת שארבעים יום קודם יצירת הולד מכריזים: בת פלוני לפלוני. אבל יש מקרים שבהם אישה אחת או איש אחד מיועדים לשני בני זוג, בזה אחר זה. אין אנו יודעים סוד דבר זה. כך אירע גם לבת שבע שנישאה תחילה לאוריה אף כי בעיקר נועדה להיות אשתו של דוד.

אני חוזר פעם נוספת: בלי התורה שבעל פה אין התנ"ך מובן. בלי הגמרא אין שום דבר ברור בתנ"ך. בקשר לבת שבע אמו של שלמה נאמר בגמרא שהיא המחברת של הפרק הנפלא שמסודר אצלנו בסוף ספר משלי. יש ללמוד פרק זה, כדי לראות כמה הוא נפלא. לא עתה הזמן לכך, אבל חלק אחד ממנו נמצא בסידור לאחר תפילת שבת "אשת חיל מי ימצא".

בת שבע היתה אשה גדולה וחשובה מאד והיו בה משרשי נפשו של שלמה. בזמן שדוד נשא אותה היא היתה צעירה מאד. כל זה נאמר בגמרא.

לאחר שאנו יודעים קצת על בת שבע נקרא מה כתוב בספר. שימו לב יפה לדברים. שאלו כל שאלה שעולה בדעתכם ואני אשתדל להשיב לכם.

לאחר קריאת פסוק ב, תלמיד שואל:

למה מסתכל דוד באשה הרוחצת, הלא זה אסור?

המחנך: גם על שאלתך יש תשובה בגמרא. בת שבע לא רחצה במקום גלוי. אולם אירע שהגדר שהיה מסביב לה התמוטטה. ביתה היה סמוך לבית המלך ובלי כל כוונה נראתה לעיני המלך. הגמרא אומרת שזה היה נסיון לדוד (מקרים כאלו נקראים גם בשם "מעשי שטן").

תוכלו לשאול מיד: אז מה יש? צריך היה להסב את פניו ולשכוח את כל העניין. כן צריך לעשות כל אדם, גם איש פשוט, כל שכן מלך צדיק כדוד. אולם כאן נצטרפה למקרה הזה, המחשבה שהגה בה דוד במשך כל הזמן האחרון: הנה עדיין אין בין בניו אדם ראוי לרשת את מקומו, אין אף אחד מהם שיוכל לעמוד בראש ישראל בתקופה גדולה זו.

מחשבת אמת נפלה בראשו של דוד: הנה זאת האישה שתלד לו את היורש המתאים. זו היתה אמת לאמיתה (שמה אף מותר לקרוא לה בשם מחשבה נבואית). כוחה של מחשבת אמת רב מאד הוא. היא לוחצת מאד על האדם, על כל אדם, כל שכן על איש בעל מרץ וכוח פעולה כמו דוד (בפרט כאשר מצטרף לזה הדחף הנסתר ששמו "מעשי שטן" המכוונים להעמיד את האיש הגדול לנסיון). דוד החליט לברר מיד מי היא האשה הזו.

ראו הלאה מה אירע.

תלמיד: הוא שלח לקרוא לאשה.

המחנך: לא נכון. הוא לא שלח לקרוא לה. הוא שלח איש לברר מי היא.

תלמיד: האם אין פירוש המלה "וידרוש" שדרש שתבוא?

המחנך: הלא אתה רואה מן ההמשך שזה לא כן. השליח רק חזר ואמר מי היא, כי נשלח רק לדרוש ולברר. עלינו רק לדעת מה רצה לברר בקשר לאשה.

(מעשה שהיה בכיתה בבית ספר יומי בטורונטו, קנדה, שתלמיד השיב שהוא רצה לדעת אם היא אשה יהודית או לא... תשובה אופיינית על רקע הבעיה של נישואי תערובת באמריקה.)

תלמיד: הוא רצה לדעת אם היא מתאימה להיות אשה למלך.

המחנך: לפני כן היה לי רושם שאתם חושדים שדוד עושה כאן מעשה לסיפוק היצר. אילו היה דבר זה נכון, האם במקרה כזה יש הבדל מי היא? מזה שדוד שלח לברר מי היא, ברור כי דוד לא העלה בדעתו לעשות דבר שלא מתאים. ובכן מה הוא רצה לדעת?

תלמיד: אם היא נשואה או לא.

המחנך: נכון מאד. אין להעלות על הדעת שדוד יקח לו אשה נשואה, דבר שעונשו הוא מות לפי דין תורה.

תלמיד: אבל הלא השיבו לו שהיא אשתו של אוריה. בכל זאת לקח אותה.
המחנך: סבלנות, הזוכרים אתם את הפרק שבו כתוב על הכאת גלית? תשאלו איזה קשר יש למעשה זה לענין שלנו? יש ויש! לשם מה שלח ישי את דוד למחנה המלחמה? הוא לא היה חייל!

תלמיד: להביא מתנות לבנים ולראש הצבא.
המחנך: לא רק בשביל זה. אתם זוכרים את המילה הקשה שנאמרה בענין ההוא. אם לא, עיינו בספר.

תלמיד: "ואת ערובתם תקח".
המחנך: נכון. אתם זוכרים בודאי את פירוש הגמרא. "ערובתם" הוא שם בלשון נקיה לתעודה שבה איש מגרש את אשתו. גם אנו קוראים לתעודה זו לא בשמה "כתב גירושין" אלא בלשון נקיה "גט". לשם "גט" אין שום משמעות לשונית. הוא רק מספר השורות בתעודת הגירושין. לפי הדין השורות צריכות להיות 12 לא פחות ולא יותר. החשבון של גט הוא 12 (ג-ט-9). ישי קרא לתעודה זו בשם "ערובה", ערובה הוא שם לדבר המקשר, זו לשון נקיה, כמו השם סגי נהור - רב אורות, לעיור.

אני חוזר על כל זאת מפני שזה חשוב מאד לעניננו. קראו עוד פעם את הפסוק וראו מה כתוב בו לאחר ידיעות אלה.

תלמיד: השליח אמר שהיא בת שבע אשת אוריה.
המחנך: דילגת מילה עיקרית ולא פירשת אותה. מה פירוש "הלא זאת"?
תלמיד: עתה אני מבין. דוד בודאי הכיר את אוריה מהצבא. השליח ענה לו, הלא זאת האשה של אוריה הידוע לך יפה.

המחנך: נכון מאד. ובכן מה היתה התשובה?
תלמיד: שהיא אשה נשואה.

המחנך: כאן הנקודה העיקרית. התשובה היתה שהיא אשתו של חייל בצבא. הגמרא אומרת שדוד הנהיג בכל הצבא שלו לעשות כמו שעשה ישי עם בניו. כל היוצא למלחמה בצבא דוד צריך היה לתת גט לאשתו. נמצא שבת שבע לא היתה אשת איש לפי ההלכה. לפי הדין יכלה כל אשת חייל להתחתן עם איש אחר לאחר שקיבלה את הגט הזה. אבל רק לפי הדין. המנהג הישר היה שהאשה המתינה לבעלה שישוב מן המלחמה, והיו נישאים מחדש. השאלה היא רק: מה אמרה בת שבע להצעה להינשא לדוד המלך, האם הסכימה או סירבה. או מה שיותר קל לפתור: האם היתה צריכה להסכים?

עליכם להתרגל לדברים שאמרנו ותראו שלפיהם נראה את האמת בפרשה זו: לא ננקה את דוד במה שהוא אשם, אבל גם לא נחייבנו בדבר שהוא ראה כי הוא לטובת העם כולו. הוא

ראה כי אם ישא אשה זו היא תלד לו את יורש המלוכה, כמו שהיה. אולם כאמור היה בדבר גם גירוי שטני, נסיון המצוי באנשים הגדולים, יותר מאשר באנשים הקטנים. הגירוי הזה גרם שדוד ימהר יותר מדי לבצע את הדבר. נתקבל רושם אצלו כאילו הוא עלול לאחר. החיפזון קילקל. כל הדברים האלו הם על פי הגמרא (סנהדרין קג, קז, וראה ביאורים נוספים ב"דעת סופרים").

פרק יא.

אוריה לא רוצה להיפגש עם בת שבע. (פסוקים ז-יג)

המחנך: בית בת שבע לא רחוק היה מבית המלך. אוריה שחזר משדה המלחמה בא תחילה לבית המלך שקרא לו לבוא. מה היה צריך לעשות לאחר מכן?

תלמיד: לסור לביתו, לאשתו.

המחנך: הוא לא עשה כן. המלך ציווהו ללכת והוא לא ציית. הוא לא עשה כן ביום שבא ולא אחר כך, אף כי המלך פקד עליו ללכת.

תלמיד: למה דוד הפציר בו כל כך?

המחנך: ראשית כל עלינו להבין למה לא הסכים אוריה ללכת לראות את אשתו. האם אתם מבינים את תשובתו? איזה חייל היה עונה תשובה כזו בזמן שבית אשתו נמצא כמה רגעים מבית המלך? למה לא בא לראותה ולשאול בשלומה. בת שבע בודאי שמעה שהוא בעיר. מה תחשוב אשה על בעל כזה שמתמט מללכת הביתה בטענות מעין אלו? בגמרא אמנם נאמר שהיו אנשים חסידים שאכן נהגו כן. כלום היה אוריה חסיד כזה? או שהשתמש בטענת חסידות כדי לעשות דבר שרצה לעשותו מטעמים אחרים. דוד רצה לברר זאת. הוא ידע שאוריה אינו חפץ בבית שבע כאשה ובכל זאת אינו חפץ לגרשה עתה. הוא חפץ להביאו לידי כך שיודיע במפורש שהגט שנתן לה הוא סופי. בודאי אף ביקשה אותו בת שבע שיעשה כן, ולא תהיה בודדת, קשורה לבעל שאף בזמן שהוא בעיר אינו בא לראותה.

תלמיד: אולי כבר ידע מה שאירע לאשתו וכעס עליה ולא רצה לראות אותה.

המחנך: אם כן למה אמר את התירוץ הכתוב בספר. יכול היה לומר פשוט: נתתי גט לאשתי ואיני רוצה יותר לראות אותה. בזה היה גומר את כל העניין. עתה יכול היה דוד לשאת אותה באופן רשמי, ולא כפילגש, כמו שלקחה עתה. למה לו לריב עם המלך שאומר לו ללכת הביתה?

הלא אף אילו היה דוד רק רב או שופט רגיל והיה אומר לו ללכת לביתו, צריך היה לשמוע לו.

אתם רואים שיש כאן משהו אחר. מהו? נא לשמוע יפה.

כבר הזכרתי פעם את הזוהר הקדוש. בספר הזוהר יש הרבה דברים נסתרים. אבל יש גם דברים נגלים ופשוטים. בזוהר נאמר שאף כי אוריה נשא את בת שבע הקטנה, התרחק ממנה גם לפני שיצא לצבא.

למה? באותם הימים היו מקדשים את האשה תחילה, ואת החופה שהיא הנישואין היו עושים רק לאחר זמן, לרוב לאחר שנה. כנראה שבינתיים מעת שקידשה אוריה מתוך שרצה בה, קרה גם משהו שהרחיק אותו ממנה. לפעמים קורים דברים כאלה גם לאיש ואשה שנישאו בחופה. אולי גם אוריה נשא את בת שבע בחופה ולא רק קידשה, כמו שנראה מן הכתוב שהיא נחשבה כאשתו בעיני הכל. אולם למעשה לא רצה בה. זה קורה גם בזמננו. על כן גם לא בא לראותה ולשאול בשלומה. אילו היה אומר דבר זה למלך היה מסיים את העניין. אולם הוא התעקש וטען שהיא אמנם אשתו, אף שנתן לה גט, אלא שעתה אינו חפץ לבוא לביתה מפני הטעם שכתוב בספר, שהמלך הבין יפה שאינו אלא השתמטות. אולי לא היה חייל אחד כזה בצבא דוד! אוריה דבר שקר ועזות ביחס למלכו. דוד השתדל מאד שהעניין יגמר ודרש מאוריה ללכת. אוריה התעקש ולא שמע בקול המלך. יכול היה לעזוב את חצר המלך וללכת לו לאן שיחפוץ. הוא לא עשה כן. גם אילו היה דוד איש פשוט המצוה עליו לעזוב את ביתו צריך היה לעזוב. כל עבדי המלך שמעו שהמלך מצוה לו לצאת, והוא נשאר. זו היתה עזות ומרידה בדוד, בפרט שהסתמך על זה שעליו לחזור אל יואב, כאילו יואב הוא אדונו ולא דוד.

אילו עשה כן איש בימינו ובארצנו בניגוד לפקודת הצבא או בית המשפט היה נחשב כמבזה את בית המשפט. ביחס למלך היה החוק חמור הרבה יותר.

אילו היה דוד מביא את אוריה לפני בית דין בודאי היו מענישים אותו באופן חמור, אולי אף בעונש מוות כדין מורד במלכות או בעונש חמור אחר. אבל דוד בחר דרך אחרת, שנראתה לו מתאימה יותר. מה עשה?

תלמיד: הוא כתב ליואב שישלח אותו במלחמה במקום מסוכן כדי שיהרג.

המחנך: מהרת מדי לקרוא. זה לא כתוב בספר. בספר כתוב רק שבזמן שיואב יהיה צריך לשלוח חיילים להילחם במקום מסוכן, יעדיף לשלוח את אוריה במקום לשלוח אחרים. וכן עשה יואב. קראו להלן ותראו כי אוריה לא הלך לבדו, הלכו אתו עוד חיילים לפעולת מלחמה רגילה. בכל פעולה כזאת יש הרוגים. כך אירע יום יום גם לפני כן.

ביום זה היה גם אוריה בין הנופלים. אם כן לא שלחו דוד למות ממש. הוא יכול היה גם להינצל, כמו שאירע לדוד פעמים רבות כאשר הלך למלחמות קשות. כשהלך דוד להביא את ערלות הפלשתים לשאול, חשב שאול כי יהרג, ולא נהרג.

בספר תהלים (צא ז) אומר דוד: "יפול מצדך אלף ורובה מימינך אליך לא יגש". דוד ראה זאת מעצמו. כך יכול היה להיות גם עם אוריה. אוריה לא זכה להינצל, ונהרג לא בכוונה, אלא בפעולה מלחמתית רגילה.

תלמיד: אבל דוד אמר במפורש: "ושבתם מאחריו ונכה ומת".

המחנך: נכון, במילים אלו רמז דוד ליואב שאכן הוא חייב מיתה, אלא שאין הוא חפץ להמיתו במכוון. הוא חפץ שיפול בקרב במקום חייל אחר. דוד ידע שחייליו אינם נותנים לאחד החברים שלהם להישאר באש, והם מגינים עליו כל עוד אפשר. אם הוא פצוע משתדלים להוציאו. הוא אמר לא לנהוג כן עם אוריה. לדעתו לא היה ראוי לכך. האם לדעתכם כן היה ראוי לזה לאחר כל מה שעשה בחצר המלך? דוד סבור היה כי הרשות בידו לעשות כן מפני שאוריה היה כמורד נגדו.

תלמיד: אם כן לא היה כאן שום חטא.

המחנך: זאת אי אפשר לומר. אנו נראה להלן שנתן הנביא בשם ה' יוכיח קשה מאד את דוד. לאדם צדיק כדוד שעשה צדקה ומשפט לכל עמו לא היה הדבר מתאים. הוא היה צריך להיזהר הרבה יותר אף כי צודק היה בזה שלקח את בת שבע שילדה לו את יורש המלכות, אפשר היה לעשות זאת הרבה יותר לאט. עתה נגרם רושם רע מאד בעם על ידי כך, כמו שנלמד להלן.

זה הוא הסבר העניין. נשאר לנו עתה רק להשיב על השאלה האם בת שבע הסכימה לדעת דוד או לא?

תלמיד: אני חושב שגם אילו רצתה להתנגד לא היתה יכולה. היא היתה נערה צעירה. כאשר באה הצעה כזאת מצד מלך כדוד, בודאי נפל עליה גם פחד. היא לא היתה חופשית לחשוב על הדבר. היא היתה כמבולבלת.

המחנך: בזה אולי צדקת. כך נראה גם מן הגמרא. יש שרואים אותה כאילו היתה אנוסה להסכים (ראה דיון ב"דעת סופרים"). אבל אני בכל זאת שואל: האם היתה בת שבע צריכה להסכים? אילו באה אליה הצעה של איש אחר, אדם הגון, האם היתה צריכה להסכים או להמתין לאוריה זה, שלא ידעה, ואולי לא יחפוץ לדעתה גם בעתיד?

(הערה: שאלה זו נשאלה בכמה כיתות לבנות. רוב הבנות הכריעו שלבת שבע היתה הרשות הגמורה להחליט לקבל את הצעה. בודדות השיבו שבכל זאת היא היתה צריכה להישאר נאמנה. כך יקרה לכל מורה שיעלה שאלה זו. בכל זאת ברור שעל המחנך לדחות את דעת היחידות האלה. הגמרא

מחליטה במפורש כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה (שבת נו). ואף כי הגמרא (כתובות ט) לכאורה רואה אותה כאנוסה, אין הגמרא בכתובות חולקת על הגמרא בשבת. היא נחשבת כאנוסה רק בגלל המבואר לעיל: דרישת מלך כדוד לנערה צעירה בבלבלה אותה והיא כאילו החליטה תחת לחץ).

תלמיד: האם הדבר נחשב לחטא לבת שבע?

המחנך: אנו נראה שלדוד נחשב הדבר לחטא גדול. הוא לא היה צריך למהר. הדבר עשה רושם רע. לא נכתב כי הדבר נחשב לחטא לבת שבע. היא עשתה מה שכל אשה אחרת, גם קשישה בימים ממנה היתה עושה. היא היתה גרושה מצד הדין וחופשית אף מקשר מוסרי לאוריה, בגלל יחסו אליה.

אני גם מייעץ לכם לשם הבנה נכונה של הדבר לזכור את הנקודה העיקרית: דוד היה כבר לא כל כך צעיר. הוא היה בטוח שמאשה זו יולד לו הבן המתאים. רוחו העליונה לא הטילה ספק בדבר. נראה היה כי כל יום עובר הוא הפסד. יתכן שיקדים למות והבן יהיה צעיר מדי כדי למלוך. אז ימלוך בן אחר, מבניו שאינם מתאימים למלכות. על כן מוטב למהר.

אנו נלמד בתחילת ספר מלכים שאכן בגלל גילו הצעיר של שלמה, כמעט שהמליכו ישראל את אדוניהו אחיו ולא אותו. בכל זאת נחשב החיפזון לחטא, כי ראוי היה להשאיר את מהלך העניינים להשגחה, ומקורו היה בהסתת השטן. דוד לא עמד בנסיון.

פרק יב:

נתן הנביא דוחה את חישובי דוד בענין בת שבע (פסוקים א–כד)

המחנך: מעשי דוד בפרשת בת שבע נעשו לנו מובנים על ידי ההסברים שלמדנו בשיעורים הקודמים. בכל זאת אני יודע שעדיין אין ליבכם שלם. אתם תמהים על דוד: למה לא עמד בנסיון? דוד עצמו הצטער על כך הרבה מאד. את צערו שפך בפרקים הכתובים בספר תהלים. אף כי היה לו במה להצדיק את מעשיו, התנהג כאילו חטא בלי שום הצדקה. על ידי כך הוא הפך לדוגמה של האפשרות לחזור בתשובה ולהתכפר.

אולם לא קל היה לדוד בימים אלו.

הוא קיווה כי לאט לאט ישכחו הדברים והוא יכפר על עצמו במעשים טובים רבים. אבל ה' לא רצה שהדבר ישכח, אלא יהיה זכור לתמיד.

תלמיד: מה התועלת בזיכרון מעשים רעים?

המחנך: העולם כולו למד הרבה מפרשה זו. אמנם היו גם אנשים שהשתמשו בה לרעה. פרשה זו שימשה התנצלות לחוטאים לא מעטים, באמרם שאינם טובים מדוד. על דבר זה